

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Täysistunto

Syrjintäolettaja, esteetön WC, pyörätuoli, liikuntavamma

Diaarinumero: 6xx/2015

Antopäivä: xx.xx.2016

Hakija on vammainen henkilö, joka joutuu käyttämään liikkumiseensa pyörätuolia. Hakija katsoi joutuneensa syrjityksi vammaisuutensa johdosta, koska ravintolassa ei ollut käytettävissä esteetöntä WC:tä.

Rakennusmääräysten mukaan ravintolan asiakkaiden käytettävissä oli oltava esteetön WC. Esteettömyysasiamiehen käydessä myöhemmin ravintolassa tarkastuskäynnillä ilmeni, että esteetön WC oli varastotilana ilman kylttiä, ja että sen ovesta puuttui takaisinvetokahva.

Esteettömyysasiamies oli antanut ravintolan työvuoropäällikölle kehotuksen saattaa esteetön WC:n toimintakuntoon.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan mukaan tapauksessa syntyi olettaja syrjinnästä. Lautakunta katsoi asiassa saadun selvityksen perusteella, että pelkkä vastaajan väite siitä, että hakijan käydessä ravintolassa esteetön WC olisi ollut asiakkaiden käytettävissä, ei riittänyt kumoamaan syrjintäolettajaa. Vastaaja ei myöskään ollut esittänyt menettelylleen yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä tarkoitettu oikeuttamisperustetta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti, että ravintolan menettely on syrjinyt esteetöntä WC:tä tarvitsevia vammaisia ihmisiä. Lautakunta kielsi yhtiötä jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on vammainen henkilö, joka joutuu selkäydinvammansa takia käyttämään liikkumiseensa pyörätuolia. Hakija oli ollut 14.5.2015 ravintola T:ssä vaimonsa ja henkilökohtaisen avustajansa kanssa. Hakijan mukaan hän oli kysynyt tarjoilijalta mahdollisuutta päästä käyttämään WC:tä, jolloin tarjoilija oli hänen mukaansa ilmoittanut, ettei ravintolassa ole esteetöntä WC:tä. Tavalliseen WC:hen ei päässyt pyörätuolilla. Vastaajan mukaan ravintolan esteetön WC oli ollut käyttötarkoituksensa mukaisessa käytössä 14.5.2015 ja kaikki tarjoilijat olivat tienneet esteettömän WC:n sijainnin ravintolassa.

Hakija oli ottanut yhteyttä 24.8.2015 Turun kaupungin esteettömyysasiamieheen, joka oli samana päivänä käynyt ravintolassa. Esteettömyysasiamiehen kanssa keskustellut tarjoilija ei ollut tiennyt, missä ravintolan esteetön WC sijaitsee. Kun ravintolan vuoropäällikkö oli pyydetty paikalle, ilmeni, että esteetön WC oli varastotilana ja ilman kylttiä, ja että sen ovesta oli puuttunut takaisinvetokahva. Esteettömyysasiamies oli antanut ravintolan työvuoropäällikölle kehotuksen WC:n toimintakuntoon saattamiseksi.

Rakennusmääräysten mukaan ravintolan asiakkaiden käytettävissä on oltava esteetön WC. Rakennustarkastaja oli tarkastanut ravintolatilaa sen avaamisen yhteydessä maaliskuussa 2014 ja

terveystarkastaja 21.4.2015 Oiva-raportoinnin yhteydessä. He eivät olleet huomauttaneet ravintolaa esteettömän WC:n puutteellisuudesta tai esteettömyysasioiden virheellisyydestä.

Hakijan vaatimukset

Hakija on vaatinut, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta vahvistaa ravintola T:n toimineen yhdenvertaisuuslain mukaisen välittömän tai välillisen syrjinnän kiellon vastaisesti ja kieltää ravintolaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Hakijan perustelut

Ravintolassa olemassa olleen esteettömän WC:n käyttö varastotilana, sen merkitsemättä jättäminen ja hakijan jättäminen ohjaamatta esteettömään WC:hen muodosti yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitetun syrjivän käytännön, joka saattoi hakijan muita epäedullisempaan asemaan hänen vammaisuudestaan johtuen.

Pakottava lainsäädäntö edellyttää esteetöntä WC:tä, eikä sen käyttämiselle varastona voi olla mitään hyväksyttävää tavoitetta eikä se ainakaan voi olla asianmukainen tai tarpeellinen keino tuon tavoitteen saavuttamiseksi.

Rakennustarkastuksessa ei ole tehty säännönmukaista esteettömyyskatselmusta. Joka tapauksessa esteetön WC on tuolloin voinut hyvinkin olla käytettävissä, toisin kuin 14.5.2015. Esteettömän WC:n olemassaolon varmistus ei kuulu myöskään Turun ympäristöterveydenhuollon vastuulle vaan esteettömän WC:n vaatimuksista vastaa yksinomaan Turun rakennusvalvonta. Näin ollen terveystarkastusraportista ei voida tehdä asiaa koskevia johtopäätöksiä.

Vastaaajan vastaus

Ravintolayhtiö on vaatinut, että hakemus hylätään.

Vastaaajan perustelut

Ravintola T:ssä on aina ollut esteetön WC ja se on aina ollut myös asiakkaiden käytettävissä. Kaikki ravintolan työntekijät tietävät esteettömän WC:n sijainnin ravintolassa eikä tarjoilija ollut sanonut hakijalle, että ravintolassa ei olisi esteetöntä WC:tä.

Esteetöntä WC:tä ei ole käytetty varastotilana. Esteettömyysasiamiehen käydessä ravintolassa elokuun lopulla esteettömässä WC:ssä oli hetkellisesti ylimääräisiä pöytiä, jotka oli siirretty sinne lattian pesun vuoksi. Esteetön WC olisi tuolloinkin ollut asiakkaiden käytettävissä. Hakijan käydessä ravintolassa 14.5.2015 esteetön WC oli käyttötarkoituksensa mukaisessa käytössä.

Ravintolayhtiö oli voinut luottaa ravintolatilatarkastaneiden viranomaisten asiantuntemukseen. Rakennustarkastaja ja terveystarkastaja eivät olleet esittäneet huomautuksia puutteellisuuksista.

Esteettömyysasiamiehen käynnin jälkeen ravintolaan on lisätty ulko-ovelle ohjeistus sisäänkäynnistä ja sisätiloihin ohjeistus esteettömän WC:n sijainnista sekä WC:n sisäpuolelle kahva, jolla oven voi vetää kiinni.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että ravintolayhtiön menettely ravintola T:ssä on syrjinyt esteetöntä WC:tä tarvitsevia vammaisia ihmisiä. Lautakunta kieltää yhtiötä jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Perustelut

Sovellettavat säännökset ja kysymyksenasettelu

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden perusteella. Lain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista muualla kuin työelämässä on säädetty lain 11 §:ssä. Lain 13 §:n mukaan syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Asiassa hakija on pitänyt syrjintänä sitä, että ravintolassa sijaitseva esteetön WC toimi varastotilana, esteettömään WC:hen ei ollut opasteita eikä ravintolan henkilökunta pyydettyä opastanut hakijaa esteettömään WC:hen. Sinänsä riidatonta on, että rakennusmääräysten perusteella ravintolassa on oltava esteetön WC.

Selvitetyksi on myös tullut, että ravintolan tavalliseen WC:hen ei ollut päässyt pyörätuolilla. Näillä perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että toteennäytettynä ravintolan edellä kuvattu menettely on vammaisia henkilöitä välittömästi syrjivää, ellei menettelylle voida osoittaa yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä säädettyä oikeuttamisperustetta. Tältä osin huomioon on otettava se, että YK:n vammaisyleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan syrjintäkielto velvoittaa määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi sen, että vammaisilta evätään yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön sekä yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin (YK:n vammaisyleissopimuksen noudattamista valvova komitea 14.9.2015, asia No. 21/2014).

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Asiassa on näin ollen kyse ensinnäkin siitä, voidaanko asiassa esitetyn selvityksen perusteella olettaa syrjinnän kieltoa rikotun eli onko asiassa syntynyt syrjintäoletta. Jos asiassa katsotaan syrjintäolettan syntyneen, kyse on vielä siitä, onko vastapuoli syrjintäolettan kumotakseen kyennyt osoittamaan, että kieltoa ei ole rikottu.

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vireillepanijan on ensisijaisesti esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä olettamien syntymiseen. Täyttävä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettamien syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. Olettamien syrjinnän kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin tai mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp s. 93.)

Esteettömyysasiamiehen 24.8.2015 ravintolaan tekemässä tarkastuksessa oli ilmennyt, että esteetön WC oli ollut tavaravarastona ja että WC:n ovesta oli puuttunut opaste. Myöskään esteettömyysasiamiehen kanssa ensin keskustellut tarjoilija ei ollut tiennyt esteettömän WC:n sijaintia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että nämä seikat tukevat hakijan kertomusta ja että niiden perusteella voidaan vastaajan kiistämisestä huolimatta perustellusti katsoa syntyneen olettamien syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Vastapuolen on syrjintäolettamien kumotakseen osoitettava, että syrjinnän kieltoa ei ole rikottu.

Ravintolayhtiö on väittänyt, että hakijan käydessä ravintolassa 14.5.2015 esteetön WC oli käyttötarkoituksensa mukaisessa käytössä. Yhtiön mukaan esteettömyysasiamiehen käydessä ravintolassa elokuun lopulla esteettömässä WC:ssä oli hetkellisesti ylimääräisiä pöytiä, jotka oli siirretty sinne lattian pesun vuoksi. Lisäksi yhtiö on väittänyt, että ravintolan koko henkilökunta on tiennyt esteettömän WC:n sijainnin ja että hakijalle ei ole ilmoitettu, että ravintolassa ei sellaista olisi.

Yhtiö on vedonnut myös siihen, että rakennustarkastaja ja terveystarkastaja eivät olleet esittäneet huomautuksia esteettömään WC:hen liittyvistä puutteellisuuksista.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa johtopäätöksinään asiassa saadun selvityksen perusteella seuraavaa. Syrjintäolettamien synnyttyä todistustaakka on siirtynyt vastaajalle. Lautakunta katsoo, että pelkkä vastaajan väite siitä, että hakijan käydessä ravintolassa 14.5.2015 esteetön WC olisi ollut asiakkaiden käytettävissä, ei riitä kumoamaan syrjintäolettamia. Yhtiössä aiemmin tehtyjen tarkastusten perusteella ei voida arvioida esteettömän WC:n saavutettavuutta 14.5.2015, etenkin kun niiden yhteydessä ei ollut tehty säännönmukaista esteettömyyskatselmusta eikä terveystarkastuksen tehneen terveystarkastajan mukaan esteettömän WC:n olemassaolon varmistaminen kuulu Turun ympäristöterveydenhuollon vastuulle. Huomioon on tältä osin otettava myös ne selvitettyksi tulleet seikat, ettei esteettömään WC:seen ollut opasteita ja ettei ravintolan tarjoilija ollut osannut kertoa hakijan ohella myöskään esteettömyysasiamiehelle WC:n sijaintia.

Lisäksi vastaaja ei ole myöskään väittänyt, että sillä olisi ollut jokin yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä tarkoitettu oikeuttamisperuste menettelylleen. Vastaajalta on pyydetty vastaselitystä, mutta vastaaja on ilmoittanut, ettei sillä ole asiaan enää mitään lisättävää. Näillä perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole kyennyt osoittamaan, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että ravintolayhtiön menettely ravintola T:ssä on syrjinyt esteetöntä WC:tä tarvitsevia vammaisia ihmisiä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää yhtiötä jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän ehdotuksen lopputuleman varapuheenjohtaja Outi Anttilan ehdottamilla perusteluilla.

Lainkohdat

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014) 1 §, 7 §, 12 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 §, 10 §, 18 § 1 momentti, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti, 28 §

Hallintolaki (434/2003) 31 § Perustuslaki (731/1999) 1 §, 6 §

Muutoksenhaku

Liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen, Outi Anttila, Timo Harrikari, Merja Heikkonen Riitta-Maija Jouttimäki, Juha Lavapuro, Katja Leppänen, Jukka Lindstedt, Pirkko Mahlamäki, Husein Muhammed, Liisa Nieminen, Sonya Walkila, Tiina-Liisa Autio, Anu-Tuija Lehto. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.